

MÄETÖÖLINE I, II, III

EESSÕNA

Eesti kutsekvalifikatsioonisüsteemis määratletakse kutsekvalifikatsiooninõudeid viiel tasemel. I tase on madalaim ja V tase kõrgeim (vt lisa A – Kutsekvalifikatsioonisüsteemi terminid). Kõik kutsed ei eelda kvalifikatsioonitasemete fikseerimist I kuni V tasemeni. Iga konkreetse kutse kvalifikatsioonitasemed, sealhulgas vajaduse korral ka haridusnõuded, määrab kindlaks kutsenõukogu.

Käesolev kutsestandard sisaldab asjaomaste institutsioonide poolt kokkulepitud nõudeid mäetöölise I, II ja III kutsekvalifikatsioonile.

Kutsestandardi koostas Energeetika-, Mäe- ja Keemiatööstuse Kutsenõukogu moodustatud töörühm koosseisus:

Hans-Ahto Männiste	Kohtla-Järve Polütehnikum
Aivar Kungla	Põlevkivi Kaevandamise AS Viru Kaevandus
Anneki Teelahk	Eesti Põlevkivi AS
Kaie Piiskop	Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus
Erik Väli	Eesti Põlevkivi AS
Lembit Eigo	Voglers Eesti OÜ
Heini Viilup	AS Talter

Ajavahemikus 10 - 20. mai 2004. a. viidi läbi kutsestandardi kavandi arvamusküsitlus Eesti erinevate piirkondade mäetööde ettevõtetes.

Kutsestandardi lõppredaktsiooni koostamisel on töörühm arvestanud arvamusküsitlustel tehtud ettepanekuid ja märkusi.

Kutsestandardi koostamisel on arvestatud rahvusvaheliste kutsekvalifikatsiooninõuetega.

Mäetöölise I, II ja III kvalifikatsiooni sisaldav kutsestandard on koostatud esmakordselt.

Mäetöölise I, II, III kutsestandard on kinnitatud 1. juunil 2004. a. Energeetika, Mäe- ja Keemiatööstuse Kutsenõukogu otsusega nr. 13.

Kutsestandardis määratletud kutsekvalifikatsioonid on kantud kutseregistrisse.

1 KASUTUSALA

Kutsestandardite kasutusala on järgmine:

- 1) töötajate kvalifikatsiooninõuete määratlemine
- 2) õppekavade, koolitusprogrammide väljatöötamine
- 3) eksaminõuete väljatöötamine, kutsekvalifikatsiooni tõendamine ja hindamine
- 4) aluse andmine rahvusvaheliste kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide võrdlemiseks

2 STATISTILISED TÄHISED

Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatori¹ järgi kuulub mäetöoline mäetööstuse, energeetika ja ehituse valdkonda, koodid C, E, F.

Ametite Klassifikaatori² järgi kuulub mäetöoline pearühma oskus- ja käsitöölised ja 8. pearühma, seadme- ja masinaoperaatorid.

3 KUTSENIMETUS JA KVALIFIKATSIOONI TASE

Eesti keeles: Mäetöoline I, II, III

Inglise keeles: Mine worker, miner I, II, III

Vene keeles: Горнорабочий I, II, III

Soome keeles: Vuorityömies I, II, III

4 KUTSEKIRJELDUS

Kutsealased terminid

Liikurmasinad – roomik-, ratas- või muul käigul iseliikuvad sisepõlemis- või elektrimootori jõul töötavad mäetöödel, energeetikas, ehitustöödel või muul tegevusalal kasutatavad masinad, millega kaevatakse, laetakse, teisaldatakse, tihendatakse, tasandatakse, sillutatakse või muul viisil töödeldakse maavara, pinnast või muud materjali.

Lõhkettööd – kontrollitav ja juhitud materjalide purustamine ning teisaldamine, struktuuri või vormi muutmine, seismilise laine tekitamine või lõhkematerjali hävitamine lõhkematerjali plahvatuse jõul.

Mäetöoline on kvalifitseeritud spetsialist, kes on omandanud allmaatöödel, karjääritöödel või muudel nende töödega sarnanevatel objektidel (teedehituse ning teiste infrastruktuuri trasside süvendite ja allmaakaevetööde rajamine, ehituste süvendid, geoloogilised uuringud jms) töötamiseks vajaliku erialase kompetentsi. Mäetöoline võib töötada nende töödega tegelevates ettevõtetes, samuti maavara või maa-ainese esmatöötlemisel, puistangute moodustamisel, kaevandatud ala või puistangute rekultiveerimisel.

Mäetöölise töö sisuks on:

¹ Statistical classification of economics activities in the European Community (NACE) eestistatud versioon

² International Standard Classification of Occupations (ISCO-88) eestistatud versioon

- mäetööde, ehitustööde, teetööde teostamine kasutades liikurmasinaid;
- statsionaarsete seadmete kasutamine, paigaldamine ja hooldamine;
- materjali transportimise seadmete ja vahendite kasutamine ja hooldamine;
- elektri-, suruõhu ja muu ajamiga käsitööriistade kasutamine abitöödel;
- maavara kihi- ja toodangu kvaliteediproovide võtmine, nende esmatöötlemine;
- rööbasteede paigaldamine ja hooldamine.

Mäetööliline töötab tavapärasest ohtlikumas töökeskkonnas, mis nõuab kasutatavate seadmete ohutut juhtimis- ja hooldamisvõtete tundmist, tööga seonduvate ohtude tuvastamist ja nendele vastavat tegutsemist.

Omandatud teadmiste ja oskuste, töö keerukuse, iseseisvuse ning vastutuse ulatuse järgi eristatakse kolme mäetöölise kutsekvalifikatsiooni taset. Liikurmasinatel töötamiseks on vajalik vastava masina juhtimisõigust tõendav tunnistus.

Mäetööliline I teeb lihtsamaid mäe- ja abitöid.

Olenevalt ettevõttest võib ta töötada markseideritöölisena, põlevkivi laadijana, allmaatöölisena, remonditöölisena, teetöölisena, karjääritöölisena, seadmeoperaatorina jms.

Mäetöölise I kutsekvalifikatsiooni taotlemise eelduseks on kutsealane koolitus kutseõppeasutuses või töö käigus omandatud kutsealane ettevalmistus.

Mäetööliline II on omandanud vilumuse ning teeb iseseisvalt erineva keerukusastmega töid, sh omab vähemalt 2 liikurmasina juhtimisõigust. Alates II

kvalifikatsioonitasemest spetsialiseerub mäetööliline allmaa- või karjääritööle.

Karjäärides võib ta töötada puurseadme- ja ekskavaatorijuhi abina, allmaatöödel läbindajana.

Mäetöölise II kutsekvalifikatsiooni taotlemise eelduseks on kutsealane koolitus kutseõppeasutuses ja pooleaastane erialane töökogemus või 2-aastane erialane töökogemus ja erialane täiendkoolitus.

Mäetööliline III on kutseala meister, kes teeb keerukaid töid muutuvates olukordades, sh omab vähemalt 3 liikurmasina juhtimisõigust. Ta on võimeline juhendama teisi töötajaid ja õpilasi ning edasi andma kutsealaseid oskusi.

Olenevalt ettevõttest võib ta töötada allmaa läbindajana, allmaa mäemonteerijana, allmaa väljamismasinajuhina, allmaa koristuseetöölisena, buldooserijuhina, puurseadmejuhina ja ekskavaatorijuhina.

Mäetöölise III kutsekvalifikatsiooni taotlemise eelduseks on kutsealane koolitus kutseõppeasutuses ja 2-aastane erialane töökogemus või 3-aastane erialane töökogemus ja erialane täiendkoolitus.

Töötamine mäetöölisena eeldab head tervist, nägemis- ja kuulmisteravust, tehnilist taipu, vaimset ja füüsilist vastupidavust ja head kohanemisvõimet.

5 KUTSEOSKUSNÕUDED

5.1 Üldoskused ja –teadmised (vt lisa B)

5.1.1 Majandus – algtase

5.1.2 Õigusaktid

- 1) kutsetegevust reguleerivad õigusaktid
- 2) tööõigus

5.1.3 Töökeskkonna ohutus

- 1) tööohutus, töötervishoid, ergonoomika.

- 2) elektri- ja tuleohutus
- 3) üldine keskkonnaohutus
- 4) töövaldkonna jäätmekäitlus
- 5) hädaolukorras tegutsemine
- 6) esmaabi andmine

5.1.4 Eesti keel – algtase (vt lisa C)

5.2 Põhioskused ja –teadmised

5.2.1 Üldteadmised mäendusest

5.2.2 Statsionaarsete seadmete (vt lisa D) juhtimine, töörežiimi jälgimine ning reguleerimine, pisivigade kõrvaldamine ja hooldamine

5.2.3 Materjali transportimise seadmete kasutamine ja hooldamine

5.2.4 Üldgeoloogilised teadmised

5.2.5 Kivimite purustamise tehnoloogiad

5.2.6 Raimatud mäemassi ja abimaterjalide käitlemine

5.2.7 Töödeldava materjali ja tööoperatsioonide kvaliteedinõuded

5.2.8 Maavara kihi- ja toodangu kvaliteediproovide võtmine, nende esmatöötlemine

5.2.9 Elektri-, suruõhu- ja muu ajamiga käsitööriistade kasutamine abitöödel

5.2.10 Hoiatus- ja suunamärkide paigaldamine

5.2.11 Mõõdistuse põhimõtted

5.2.12 Mäetööde dokumentatsioon

5.2.13 Lukksepp-elektriku tööd – algtase

5.2.14 Lihtsamad elektrikeevitustööd

5.2.15 Liikurmasinate juhtimine

1) soonuri juhtimine – I nõue puudub

2) laaduri juhtimine – I, II nõue puudub

3) puurmasina (puurseadme) juhtimine – I, II nõue puudub

4) laadurveoki (kopplaaduri) juhtimine – I, II nõue puudub

5) buldooseri ja traktori juhtimine võimsusega kuni 200 hj - I nõue puudub

6) buldooseri ja traktori juhtimine võimsusega üle 200 hj - I, II nõue puudub

7) ekskavaatori juhtimine kopamahuga kuni 3 m³ - I nõue puudub

8) ekskavaatori juhtimine kopamahuga üle 3 m³ – I, II nõue puudub

5.2.16 Troppimistööd

5.2.17 Lõhketööd – algtase

5.2.18 Töökoha korrashoid

5.3 Erioscused ja –teadmised (valida üks)

5.3.1 Allmaatööd

1) laekäitluse põhimõtete, puurlõhketöö passide nõuete tundmine ja täitmine

2) kaeveõõnte ümbertoestamine, kaeveõõnte ühinemiskohtade toestamine – I nõue puudub

3) keerulised toestustööd eriolukordades (ebapüsivate setetega täitunud karstiriketes, varingute likvideerimisel, kaeveõõntes kaldega üle 45°) – I, II nõue puudub

4) toestusmaterjalid ja nende ettevalmistamine

5) puuraukude puurimine elektri- ja käsipuurmasinaga

6) tuulutusseadmete rajamine, tuulutustorude paigaldus

7) ehitustööd kaeveõõntes kaldega kuni 45 kraadi

8) horisontaalne ja vertikaalne soonimine – I nõue puudub

- 9) otsesuunaliste horisontaalsete ja kaldkaeveõõnte (kaldega kuni 30 kraadi) läbindamine – I nõue puudub
 - 10) üle 30 kraadise kaldega ja vertikaalsete kaeveõõnte läbindamine – I, II nõue puudub
 - 11) lae varistamine – I nõue puudub
 - 12) lae primaarne täielik varistamine – I, II nõue puudub
 - 13) ankurtoestiku eemaldamine kaeveõõntes – I, II nõue puudub
 - 14) elektriveduri juhtimine, tühiveeremi, koormate ja inimeste vedu horisontaalses kaeveõõnes – I nõue puudub
 - 15) niisutus-, kaitse-, tuletõrje- ja päästevahendid
- 5.3.2 Karjääritööd
- 1) üldteadmised karjääritööst
 - 2) purustusseadmed
 - 3) karjääri liikluskorralduse ja ohutusnõuete tundmine ning nende täitmine
 - 4) jäätmekäitlus
 - 5) keskkonnaohutuse nõuete tundmine ja nende täitmine
 - 6) niisutus-, kaitse-, tuletõrje- ja päästevahendid

5.4 Lisaoskused ja -teadmised

5.4.1 Liikurmasinaga kompleksis töötavate masinate tööpõhimõtted

5.4.2 Keevitustööd

5.5 Isikuomadused ja võimed

- 1) Loogiline mõtlemine
- 2) Ruumitaju
- 3) Kontsentreerumisvõime
- 4) Visuaalne mälu
- 5) Hea koordinatsioon
- 6) Füüsilise koormuse taluvus
- 7) Kohanemisvõime
- 8) Vastutusvõime

6 KEHTIVUSAEG

Kutsestandard kehtib 4 aastat. Vastavalt vajadusele võib kutsestandardit muuta enne kehtivusaja lõppu.

KUTSEKVALIFIKATSIOONISÜSTEEMI TERMINID

Kutsestandard – dokument, mis määrab kindlaks kutsekvalifikatsioonist tulenevad nõuded teadmiste, oskuste, vilumuste, kogemuste, väärtushinnangute ja isikuomaduste.

Kutsekvalifikatsioon – antud kutsealal nõutav kompetentsuse tase, mida tunnustatakse kas reguleeritud, ajalooliselt või rahvusvaheliselt kujunenud nõuete alusel.

Kutsekvalifikatsioonisüsteemis on viis taset, kusjuures I tase on madalaim ja V tase kõrgeim.

I tase – töötaja täidab tööülesandeid ühesuguses olukorras, on omandanud kutsealased oskused ja teadmised enamasti kutsealasel väljaõppel, võib vajada juhendamist töö käigus, vastutab oma tööülesannete täitmise eest;

II tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskustele ja teadmiste omab vilumust ja kogemust, töötab iseseisvalt, vastutab oma tööülesannete täitmise eest;

III tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses ja vahelduvas olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskustele ja teadmiste ning vilumuste ja kogemuste omab meisterlikkust, valmisolekut kutsealaste oskuste ja teadmiste edasiandmiseks, korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest;

IV tase – töötaja täidab analüüsimist ja otsustamist eeldavaid tööülesandeid muutuv olukorras, omab kutsealaseid teadmisi ja oskusi; korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest;

V tase – töötaja täidab teadmiste laiendamist, probleemide lahendamist, teaduslike teooriate ja mõistete rakendamist, olemasolevate teadmiste analüüsimist, süstematiseerimist ja edasiarendamist ning õpetamist eeldavaid tööülesandeid muutuv olukorras, omab laialdasi kutsealaseid teadmisi ja oskusi, korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest.

KUTSEOSKUSNÕUDED

Üldoskused ja -teadmised – tegevusvaldkondi läbivad nõuded üldistele oskustele ja teadmistele.

Põhioskused ja -teadmised – kutsealal tegutsemiseks vajalikud nõuded oskustele ja teadmistele.

Erioscused ja -teadmised – nõuded oskustele ja teadmistele, mis on seotud spetsialiseerumisega.

Lisaoskused ja -teadmised – soovituslikud oskused ja teadmised, mis toetavad ja laiendavad kutseoskusi või seonduvad lisakvalifikatsiooniga.

Isikuomadused ja võimed – nõuded kutsealal töötamiseks eeldatavatele isiku- ja isiksuslikele omadustele ja füüsilistele võimetele.

KONKREETSETE TEADMISTE JA OSKUSTE TASEMETE KIRJELDUSED

Algtase – mõistete, faktide ja põhimõtete teadmine; põhiliste töövõtete valdamine.

Keskase – mõistete ja faktide tõlgendamine ja võrdlemine, seoste loomine; mitmekesiste töövõtete valdamine.

Kõrgtase – seostatud faktide alusel analüüsimine, prognoosimine, järeldamine, üldistamine, hindamine; mitmekesiste keerukate töövõtete valdamine.

KEELTE OSKUSTASEMETE KIRJELDUSED

Alljärgnevat nõuet on lähtunud Eesti Vabariigi keeleseaduses kasutatavatest keeleoskustasemetest, laiendades samad nõuded võõrkeelele.

Eristatakse kolme keeleoskustaset:

Algtase – keele piiratud suuline ja elementaarne kirjalik oskus. Isik tuleb toime tuttavates keelekasutusolukordades, saab aru selgest kõnest igapäevaelu puudutavatel teemadel, mõistab üldjoontes lihtsama teksti sisu ning oskab täita lihtsaid tüüpdokumente ja kirjutada lühikesi tarbetekste.

Kesktaase – keele suuline ja piiratud kirjalik oskus. Isik tuleb toime mitmekesistes keelekasutusolukordades, saab aru normaalse tempoga kõnest, mõistab raskusteta igapäevaelu kajastavate tekstide sisu, suudab kirjutada oma tegevusvaldkonda puudutavaid tekste.

Kõrgtaase – keele suuline ja kirjalik oskus. Isik väljendab ennast vabalt, sõltumata keelekasutusolukorrast, saab aru ka kiire tempoga kõnest, mõistab raskusteta keerulisemate tekstide sisu, suudab kirjutada stiililt ja funktsioonilt erinevaid tekste.

STATSIONAARSED SEADMED

- 1) pumbad
- 2) vintsid
- 3) konveierid
- 4) toiturid
- 5) tõukurid
- 6) vagonettide vahekatjad
- 7) stoppseadmed
- 8) vagonettide puhastusseadmed
- 9) kaadurid
- 10) sektsioonrongid
- 11) põhja kaudu tühjendavate vagonettide tühjendusseadmed
- 12) ventilaatorid
- 13) rikastusseadmed